

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและประเด็นสำคัญของปัญหา

การทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการหรือคอร์รัปชัน (CORRUPTION) หรือการฉ้อราษฎร์บังหลวง เป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในสังคมไทยมาเป็นเวลาช้านาน และสาเหตุที่ทำให้เกิดการคอร์รัปชันมี 2 ประการ¹ คือ

1. สาเหตุที่เกิดจากภายในของผู้กระทำการทุจริตมี 4 ประการ

1.1 โอกาส คือผู้กระทำความมั่นใจว่ากระทำการคอร์รัปชันแล้วมีช่องทางที่จะไม่ถูกจับได้หรือถูกลงโทษ

1.2 สิ่งจูงใจ คือมีผลประโยชน์คุ้มค่ากับความเสี่ยงในการกระทำผิด

1.3 การเสี่ยงภัย คือกระทำการทุจริตแล้วมีโอกาสที่จะถูกจับได้หรือถูกลงโทษหรือไม่ ผลประโยชน์ที่ได้จะคุ้มกับความเสี่ยงหรือไม่

1.4 ความซื่อสัตย์สุจริตเป็นตัวปัญหาสำคัญของการป้องกันและปราบปรามการทุจริต เพราะเป็นกิเลสของมนุษย์ยากแก่การแก้ไข

2. สาเหตุที่เกิดภายนอกหรือสิ่งแวดล้อมของผู้ทำการทุจริตมี 8 ประการ

2.1 เศรษฐกิจและการครองชีพ

2.2 การเมือง

2.3 สังคม

2.4 การบริหารของรัฐที่ขาดประสิทธิภาพ

2.5 กฎหมายหรือระเบียบที่มีช่องโหว่หรือบกพร่อง

2.6 ตำแหน่งหน้าที่ที่เอื้ออำนวยต่อการกระทำผิด

2.7 การตกอยู่ภายใต้อิทธิพลภาวะสิ่งแวดล้อมและอิทธิพลของผู้ทุจริต

2.8 จากหลายสาเหตุผสมผสานกัน เช่น บุคคลภายในครอบครัวสนับสนุนให้ทำการทุจริต เช่น ญาติพี่น้อง โดยเฉพาะภริยา

¹พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว และคณะ, รายงานวิจัย, “ดัชนีคอร์รัปชันของไทย : การสร้างและการตรวจสอบความเชื่อถือได้”, (ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยประเภทกำหนดเรื่องจากสำนักงาน ป.ป.ช., 2543) น.47-48

การคอร์รัปชันถือเป็นวัฒนธรรมที่ไม่พึงประสงค์ของสังคมไทยหรือสังคมใดๆ ในโลกนี้ เพราะเป็นการกระทำที่มีผลกระทบต่อระบบต่างๆ ของประเทศ เช่น

- ระบบการเมือง ทำให้นักการเมืองที่ซื้อเสียง คະแนมการเลือกตั้งเข้ามาครอบงำผลประโยชน์ด้วยวิธีการทุจริตเพื่อถอนทุนคืนและเก็บไว้เป็นทุนในการเลือกตั้งสมัยต่อไป เป็นการทำลายระบบการเลือกตั้งทางอ้อมและทำลายการปกครองระบบประชาธิปไตย

- ระบบเศรษฐกิจ ทำให้การพัฒนาประเทศไม่เป็นไปตามเป้าหมายเพราะงบประมาณของแผ่นดินได้รั่วไหลไม่ถึงมือชาวบ้านเต็มเม็ดเต็มหน่วย และทำให้ภาพพจน์ของประเทศดูหมองว่าเป็นประเทศด้อยพัฒนา ทำให้นานาประเทศหลีกเลี่ยงที่จะมาลงทุนในประเทศไทย

- ระบบราชการ ทำให้ระบบราชการสั่นคลอนขาดหลักธรรมาภิบาล (Good governance) เกิดการเลินพระการเล่นพวกและการซื้อขายตำแหน่ง

- ระบบคุณธรรมจริยธรรม ทำให้คนในสังคมยึดถือวัตถุนิยมเป็นที่ตั้ง ขาดจิตสำนึกในเรื่องศีลธรรม อันจะนำสังคมไปสู่ความปั่นป่วนและยุ่งเหยิง

เมื่อประมาณยี่สิบกว่าปีที่ผ่านมานักวิชาการมักเปรียบเทียบเสมอว่าการฉ้อราษฎร์บังหลวง เหมือนหนึ่งว่าเป็นโรคมะเร็งที่กัดกินสังคมให้เสื่อมโทรมอ่อนแอ แต่ปัจจุบันคำเปรียบเปรยนี้ น่าจะไม่เพียงพอกับความร้ายแรงของผลที่เกิดจากการคอร์รัปชันอีกต่อไป เพราะการเป็นโรคมะเร็งในปัจจุบัน ถ้าเป็นโรคในระยะเริ่มแรกและผู้ป่วยรักษาที่ถูกต้องตามวิทยาการทางการแพทย์สมัยใหม่ โอกาสที่จะทำให้การรักษาโรคมะเร็งหายขาดเป็นปกติได้ เช่น รักษาด้วยวิธีการผ่าตัด การฉายรังสีและเคมีบำบัด เป็นต้น แต่ในปัจจุบันโรคที่ร้ายแรงและน่าสะพรึงกลัวกว่าโรคมะเร็ง คือโรคเอดส์ ผู้ป่วยเป็นโรคเอดส์ (AIDS: Acquired Immune Deficiency) หรือโรคที่วงการแพทย์เรียกชื่อด้วยภาษาสุภาพ เพื่อไม่ให้ผู้ป่วยตื่นตกใจว่าโรคภูมิคุ้มกันบกพร่อง โรคนี้เกิดจากเชื้อไวรัสชนิดหนึ่งเรียกว่า HIV (Human Immunodeficiency Virus) บุคคลใดที่รับเชื้อตัวนี้ ไม่มีโอกาสรักษาให้หายขาดได้ เพราะเชื้อ HIV จะเข้าไปทำลายภูมิคุ้มกันของร่างกายให้ไม่สามารถทำหน้าที่กำจัดเชื้อโรคที่เข้าสู่ร่างกายได้ เมื่อร่างกายได้รับเชื้อโรค จะทำให้เกิดโรคทันที จนร่างกายกลายเป็นแหล่งที่รับเชื้อโรคสารพัดโรค ในที่สุดร่างกายจะอ่อนแอ เกิดโรคแทรกซ้อนต่างๆ เช่น วัณโรค ไวรัสซีสโมมอง ไตวาย ฯลฯ เป็นต้น และในที่สุดตายอย่างทรมาน ฉะนั้น การที่นักวิชาการเปรียบเปรยว่า การคอร์รัปชันเปรียบเสมือนโรคมะเร็งร้ายเห็นทีจะไม่ถูกต้องเสียทีเดียวนัก คำเปรียบเปรยที่ถูกต้อง และเหมาะสมน่าจะเป็นคำว่า “การคอร์รัปชันเป็นเสมือนโรคเอดส์”

ประเทศไทยได้พยายามสร้างกฎหมายเป็นกลไกเพื่อใช้เป็นเครื่องมือของรัฐในการดำเนินการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ มีจำนวนมากมาย เช่น

- ประมวลกฎหมายอาญา ได้บัญญัติการตรวจสอบเจ้าหน้าที่ของรัฐในเรื่องการกระทำ ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ ตั้งแต่มาตรา 147 ถึง มาตรา 166 และการกระทำความผิดต่อ ตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม ตั้งแต่มาตรา 200 ถึง มาตรา 205

- พระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดของพนักงานในองค์การหรือหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. 2502

- พระราชบัญญัติว่าด้วยวิธีพิจารณาข้าราชการและพนักงานเทศบาลผู้ประพฤติผิดวินัย หรือหย่อนความสามารถ พ.ศ.2488

- พระราชบัญญัติเรื่องราวจ้างทุกซ์ พ.ศ.2493

- มติคณะรัฐมนตรี ฉบับลงวันที่ 31 ธันวาคม 2496 มีมติให้จัดตั้งกรมตรวจราชการ แผ่นดิน สังกัดทบวงคณะรัฐมนตรีฝ่ายการเมือง

- พระราชบัญญัติตรวจสอบการปฏิบัติเกี่ยวกับภาษีอากรและรายได้ของรัฐ พ.ศ. 2503 ได้บัญญัติให้มีคณะกรรมการตรวจสอบการปฏิบัติเกี่ยวกับภาษีอากร (ก.ต.ภ.)

- ประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 324 ลงวันที่ 13 ธันวาคม 2515 ได้กำหนดจัดตั้ง คณะกรรมการตรวจและติดตามผลการปฏิบัติราชการ (ก.ต.ป.)

- พระราชบัญญัติคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ.2476

- พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ พ.ศ.2518 และแก้ไขฉบับที่ 2 พ.ศ.2530

- พระราชบัญญัติที่เกี่ยวกับการควบคุมความประพฤติและการพิจารณาลงโทษทางวินัย แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐ เช่น พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการตุลาการ พ.ศ.2471 และพระราชบัญญัติ ระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ.2535 เป็นต้น

กฎหมายที่กล่าวมาข้างต้น ล้วนแล้วแต่เป็นกฎหมายที่ใช้ในการตรวจสอบและการ ป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการของเจ้าหน้าที่ของรัฐทั้งสิ้น โดยเฉพาะพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ พ.ศ. 2518 ซึ่งเป็นกฎหมายที่รัฐบาลของศาสตราจารย์ สัญญา ธรรมศักดิ์ เป็นผู้ผลักดันตรากฎหมายฉบับนี้ ออกมาใช้บังคับ ถือเป็นกฎหมายฉบับแรกของประเทศไทยที่ได้ ที่ได้บัญญัติเรื่องการตรวจสอบ การใช้อำนาจรัฐของเจ้าหน้าที่ของรัฐไปในทางทุจริตที่ชัดเจน แต่ปรากฏว่าเมื่อนำกฎหมายฉบับนี้ใช้ บังคับได้ระยะหนึ่ง พบว่ามีข้อบกพร่องในเรื่องบังคับใช้กฎหมายที่ไม่มีประสิทธิภาพ ตาม วัตถุประสงค์ของกฎหมาย เพราะเมื่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติ มิชอบในวงราชการ (คณะกรรมการ ป.ป.ป.) ขึ้นมาความผิดทางวินัยไปให้ต้นสังกัดซึ่งเป็น ผู้บังคับบัญชาของผู้ถูกกล่าวหาดำเนินการพิจารณาลงโทษทางวินัย ผู้บังคับบัญชาของผู้ถูกกล่าวหา

จะอาศัยช่องโหว่ของพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ พ.ศ.2518 แก้ไขฉบับที่ 2 พ.ศ.2530 ด้วยวิธีการออกคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงขึ้นใหม่ แล้วดำเนินการให้การช่วยเหลือผู้ถูกกล่าวหาซึ่งเป็นผู้ได้บังคับบัญชาของตนทุกวิถีทาง โดยผู้บังคับบัญชาจะร่วมกับคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงหรือคณะกรรมการสอบสวนวินัยแล้วแต่กรณี กระทำการบิดเบือนข้อเท็จจริงที่คณะกรรมการ ป.ป.ป. เคยวินิจฉัยว่า เป็นการกระทำความผิดวินัยร้ายแรงมาเป็นความผิดวินัยไม่ร้ายแรง หรือถ้าคณะกรรมการ ป.ป.ป. วินิจฉัยว่าเป็นความผิดวินัยไม่ร้ายแรง ผู้บังคับบัญชาและคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริง จะร่วมกันบิดเบือนข้อเท็จจริงว่า เป็นการกระทำที่ไม่เป็นความผิดทางวินัย ในทำนองเดียวกันเมื่อคณะกรรมการ ป.ป.ป. ส่งเรื่องให้พนักงานสอบสวนดำเนินคดีอาญากับผู้ถูกกล่าวหาพนักงานสอบสวนกลับให้การช่วยเหลือผู้ถูกกล่าวหา ด้วยวิธีการเรียกพยานบุคคลที่คณะกรรมการ ป.ป.ป. เคยสอบปากคำมาแล้วมาสอบปากคำใหม่ โดยให้กลับคำให้การเดิมที่เคยให้ไว้กับคณะกรรมการ ป.ป.ป. แล้วสั่งไม่ฟ้องคดีโดยอ้างเหตุผลต่างๆ นานา เช่น ไม่มีพยานหลักฐานเพียงพอที่จะรับฟังว่าผู้ถูกกล่าวหากระทำความผิดบ้าง เจ้าหน้าที่ ป.ป.ป. บันทึกปากคำผู้ถูกกล่าวหาแล้ว ไม่ให้ผู้ถูกกล่าวหาอ่านบันทึกคำให้การทำให้บันทึกคำให้การแก้ข้อกล่าวหาไม่ตรงกับเจตนาของผู้ถูกกล่าวหาบ้าง เป็นต้น จึงทำให้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ พ.ศ.2518 แก้ไขฉบับที่ 2 พ.ศ.2530 ได้รับสมญานามว่า “เสือกระดาษ” หรือ “ยักษ์ไม่มีกระบอง” คือเป็นกฎหมายที่เจ้าหน้าที่ของรัฐไม่เกรงกลัว เพราะเมื่อเจ้าหน้าที่ของรัฐถูกคณะกรรมการ ป.ป.ป. ชี้มูลความผิด ก็สามารถวิ่งเต้นผู้บังคับบัญชาและพนักงานสอบสวนให้การช่วยเหลือได้ จึงเปรียบเสมือน “เสือกระดาษ” ที่ไม่อาจทำร้ายใครได้

จากการที่ผู้บังคับบัญชาดำเนินการให้การช่วยเหลือผู้ได้บังคับบัญชาที่ถูกคณะกรรมการ ป.ป.ป. ชี้มูลความผิดทางวินัยและพนักงานสอบสวนให้การช่วยเหลือผู้ถูกกล่าวหาที่ถูกคณะกรรมการ ป.ป.ป. ชี้มูลความผิดทางอาญา ด้วยวิธีการต่างๆ นานา โดยอาศัยช่องโหว่ของพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการฉบับนี้ จึงทำให้การทำงานของคณะกรรมการ ป.ป.ป. ไม่สามารถบรรลุผลตามที่ประชาชนคาดหวัง ทำให้สื่อมวลชนทุกแขนง เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุและโทรทัศน์ เป็นต้น ต่างพากันวิพากษ์วิจารณ์ว่าการป้องกันและปราบปรามการทุจริตของสำนักงาน ป.ป.ป. ไม่มีประสิทธิภาพ ทำให้การคอร์รัปชันในวงราชการทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น ประกอบกับในเวลาขณะนั้น มีการจัดทำร่างกฎหมายรัฐธรรมนูญปี 2540 (ฉบับที่คณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ยกเลิกเมื่อวันที่ 19 กันยายน 2549) และประชาชนเกิดการตื่นตัวและเห็นความสำคัญ of ผลกระทบที่เกิดจากการคอร์รัปชันในวงราชการ จึงได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องการ

คอร์รัปชันผ่านสื่อมวลชนและแสดงความคิดเห็นในเวทีต่างๆ เสนอผ่านไปยังสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ (ส.ส.ร.) จนในที่สุด บทบัญญัติเกี่ยวกับการตรวจสอบการทุจริตของเจ้าหน้าที่ของรัฐก็ได้บรรจุไว้ในรัฐธรรมนูญปี 2540 ถือเป็นครั้งแรกของประวัติศาสตร์การจัดทำรัฐธรรมนูญของประเทศไทย ที่บัญญัติรายละเอียดของกฎหมายลูกไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญ จึงทำให้เกิดการตรากฎหมายลูกโดยอาศัยบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญปี 2540 มาตรา 321 เรียกว่า พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ.2542

ประชาชนและสังคมไทยได้ฝากความหวังในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการไว้กับพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ.2542 และรัฐธรรมนูญปี 2540 นี้อย่างมาก โดยหวังว่าพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฉบับนี้และรัฐธรรมนูญปี 2540 จะเป็นยาวิเศษที่สามารถรักษาและเยียวยาโรคคอร์รัปชันของสังคมไทยได้ เพราะในขั้นของการร่างรัฐธรรมนูญฉบับปี 2540 นั้น เป็นช่วงระยะเวลาที่ประชาชนและสังคมไทยเฝ้าระวังการฉ้อราษฎร์บังหลวงของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นอย่างมาก จึงได้พยายามเสนอข้อมูลเกี่ยวกับการทุจริตของนักการเมืองและเจ้าหน้าที่ของรัฐ เช่น การร่ำรวยผิดปกติ การกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ การซื้อสิทธิขายเสียงการเลือกตั้งทุกระดับ เช่น การเลือกตั้ง กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนจังหวัด สมาชิกเทศบาล เป็นต้น ไปยัง สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ เพื่อบรรจุบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ที่มีอำนาจเด็ดขาดในการกำจัดนักการเมืองจี้โกงและข้าราชการเลว ดังนั้นรัฐธรรมนูญปี 2540 ในส่วนที่เกี่ยวกับการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐและพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ.2542 จึงได้บรรจุบทบัญญัติแห่งกฎหมายให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (คณะกรรมการ ป.ป.ช.) มีอำนาจควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐและกำจัดผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่กระทำการทุจริตหรือประพฤติมิชอบในวงราชการ โดยแบ่งการตรวจสอบการทุจริตของเจ้าหน้าที่ของรัฐออกเป็น 4 ด้าน ใหญ่ๆ คือ

1. การตรวจสอบทรัพย์สินและหนี้สิน

กฎหมายบัญญัติให้ทำการตรวจสอบทรัพย์สินและหนี้สินได้ 2 กรณี²

² มาตรา 32 ถึงมาตรา 42 แห่ง พ.ร.บ.ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

1.1 การตรวจสอบความร้ายแรงผิดปกติ ถ้าคณะกรรมการ ป.ป.ช. มีความเห็นว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ใดร้ายแรงผิดปกติหรือมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติ ให้ส่งเรื่องให้อัยการสูงสุดยื่นคำร้องต่อศาลขอให้ทรัพย์สินที่ร้ายแรงผิดปกติ หรือเพิ่มขึ้นผิดปกติตกเป็นของแผ่นดิน³

1.2 การตรวจสอบการยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. เจ้าหน้าที่ของรัฐคนใดที่อยู่ในข่ายที่กฎหมายกำหนดให้แสดงบัญชีทรัพย์สินและหนี้สิน แล้วจงใจไม่ยื่นภายในเวลาที่กฎหมายกำหนด หรือจงใจยื่นภายในเวลาที่กฎหมายกำหนด แต่ยื่นเอกสารเป็นเท็จ หรือจงใจยื่นโดยปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ ถ้าเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง จะถูกห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นเวลา 5 ปีนับแต่วันที่ครบต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน หรือนับแต่วันที่ตรวจพบว่ามีการยื่นเท็จหรือยื่นโดยปกปิดข้อเท็จจริง แต่ถ้าเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ไม่ใช่เป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง แต่เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐที่กฎหมายกำหนดให้ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ได้แก่ บุคคลในมาตรา 39 และมาตรา 40⁴ ก็จะ

³มาตรา 75 ถึงมาตรา 83 แห่ง พ.ร.บ. ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542

⁴พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 มาตรา 39 บัญญัติว่า “ให้ผู้ดำรงตำแหน่งต่อไปนี้มีหน้าที่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรสและบุตร ที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. ทุกครั้งที่เข้ารับตำแหน่งทุกสามปีที่อยู่ในตำแหน่งและพ้นตำแหน่ง ตามแบบที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. กำหนด

- (1) ประธานศาลฎีกา
- (2) ประธานศาลรัฐธรรมนูญ
- (3) ประธานศาลปกครองสูงสุด
- (4) อัยการสูงสุด
- (5) กรรมการการเลือกตั้ง
- (6) ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา
- (7) ตุลาการรัฐธรรมนูญ
- (8) กรรมการตรวจเงินแผ่นดิน
- (9) รองประธานศาลฎีกา
- (10) รองประธานศาลปกครองสูงสุด
- (11) หัวหน้าสำนักตุลาการทหาร
- (12) ผู้พิพากษาในศาลฎีกา
- (13) ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด
- (14) รองอัยการสูงสุด
- (15) ผู้ดำรงตำแหน่งระดับสูง

การยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินเมื่อพ้นจากตำแหน่งบุคคลตาม (1) (4) (9) (11) (12) (13) (14) และ(15) ให้ยื่น เมื่อผู้นั้นพ้นจากการเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐเท่านั้น

ถูกห้ามดำรงตำแหน่งเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นเวลา 5 ปี นับแต่วันที่ครบกำหนดต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน หรือนับแต่วันที่ตรวจพบว่า มีการยื่นเท็จหรือยื่นโดยปกปิดข้อเท็จจริงเช่นกัน

นอกจากผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและเจ้าหน้าที่ของรัฐตามที่ระบุไว้ในมาตรา 39 และมาตรา 40 จะต้องถูกตัดสิทธิในการดำรงตำแหน่งทางการเมือง หรือดำรงตำแหน่งเจ้าหน้าที่ของรัฐ แล้วแต่กรณีตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ยังจะต้องรับโทษทางอาญา จำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ⁵ ด้วย

2. การถอดถอนออกจากตำแหน่ง

ในกฎหมายไทย ไม่ว่าจะเป็นกฎหมายระดับรัฐธรรมนูญหรือระดับพระราชบัญญัติไม่เคยมีบทบัญญัติในเรื่องการถอดถอนออกจากตำแหน่งมาก่อน เพิ่งจะมีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญปี 2540 ตั้งแต่มาตรา 303 ถึง มาตรา 307 และในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ.2542 ตั้งแต่มาตรา 58 ถึง มาตรา 65 โดยบัญญัติให้บุคคลที่ดำรงตำแหน่งที่ระบุในมาตรา 58 คือ นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ประธานสภาผู้แทนราษฎร ประธานศาลรัฐธรรมนูญ ประธานศาลปกครองสูงสุด อัยการสูงสุด กรรมการการเลือกตั้ง ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา ตุลาการรัฐธรรมนูญ กรรมการตรวจเงินแผ่นดิน รองอัยการสูงสุด และผู้ดำรงตำแหน่งระดับสูง ที่มีพฤติการณ์ร้ายแรงผิดปกติ ส่อไปในทางทุจริตต่อหน้าที่ ส่อว่ากระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ ส่อว่า กระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม หรือส่อว่าจงใจใช้อำนาจหน้าที่ขัดต่อกฎหมายหรือรัฐธรรมนูญ จะต้องถูกถอดถอนออกจากตำแหน่ง โดยคณะกรรมการ ป.ป.ช. จะเป็นผู้ดำเนินการไต่สวนข้อเท็จจริงตามที่ประชาชน 50,000 คน ที่มีสิทธิเลือกตั้งเข้าชื่อกันหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเข้าชื่อกันจำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 4 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎรว่า บุคคลที่ดำรงตำแหน่งในมาตรา 58 ได้กระทำการตามข้อกล่าวหาข้างต้น หรือไม่ ถ้าคณะกรรมการ ป.ป.ช. ทำการไต่สวนข้อเท็จจริง แล้วรับฟังได้ว่า คดีมีมูล จะต้องส่งเรื่องให้ประธานวุฒิสภาเพื่อดำเนินการถอดถอนเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้นั้นออกจากตำแหน่งต่อไป

ให้นับบทบัญญัติมาตรา 32 มาตรา 33 และมาตรา 35 วรรคหนึ่งและวรรคสามมาใช้บังคับการแสดงการยื่นการรับบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และการตรวจสอบความถูกต้อง และความมีอยู่จริงของทรัพย์สินและหนี้สินของบุคคลตามวรรคหนึ่งโดยอนุโลม”

มาตรา 40 บัญญัติว่า “เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ คณะกรรมการ ป.ป.ช. มีอำนาจกำหนดตำแหน่งของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งจะต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินเพิ่มเติมจากมาตรา 39 โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา และให้นำบทบัญญัติมาตรา 39 มาใช้บังคับ โดยอนุโลม”

⁵พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ.2542 มาตรา 119

3. การดำเนินคดีอาญากับเจ้าหน้าที่ของรัฐมี 2 กรณี

3.1 การดำเนินคดีอาญากับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง คือ นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือข้าราชการการเมืองอื่น⁶

3.2 การดำเนินคดีอาญากับเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ไม่ใช่ผู้ดำรงตำแหน่ง⁷

4. การพิจารณาการกระทำความผิดทางวินัย

เมื่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. ชี้มูลความผิดทางวินัยฐานใด ผู้บังคับบัญชาหรือผู้มีอำนาจแต่งตั้งถอดถอนผู้กล่าวหาผู้นั้น จะต้องพิจารณาลงโทษทางวินัยตามฐานความผิดที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. ชี้มูล ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ.2542 มาตรา 92 ผู้บังคับบัญชาของผู้ถูกกล่าวหาจะไปตั้งคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงขึ้นใหม่ เหมือนกับที่เคยปฏิบัติในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ ในวงราชการ พ.ศ.2518 หาได้ไม่

จากบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญปี 2540 ในส่วนที่เกี่ยวกับการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐของเจ้าหน้าที่ของรัฐและบทบัญญัติในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 ทำให้เห็นได้ว่า กฎหมายทั้งสองฉบับดังกล่าวได้บัญญัติให้อำนาจและหน้าที่ของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ไว้อย่างกว้างขวางดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น แต่กลับปรากฏว่าการถือราษฎรบังหลวงของประเทศไทยก็ไม่ได้ลดน้อยถอยลงแต่อย่างใด ตรงกันข้ามกลับพบว่า การถือราษฎรบังหลวงยังมีมากเพิ่มขึ้น ปรากฏตามท้องถื่นๆ เพื่อความโปร่งใสในประเทศไทย (Transparency Thailand) ได้จัดทำตารางการเปรียบเทียบดัชนีชี้วัดภาพลักษณ์การคอร์รัปชันระดับโลกและระดับเอเชีย ดังนี้⁸

⁶มาตรา 66 แห่ง พ.ร.บ. ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ.2542

⁷มาตรา 84 แห่ง พ.ร.บ. ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542

⁸<http://www.Transparency.org/>

ตารางที่ 1 ครรชนิชีวัดภาพลักษณ์คอร์รัปชัน ประจำปี พ.ศ.2549 ของประเทศในภูมิภาคเอเชีย

อันดับ ใน เอเชีย	อันดับจาก ประเทศ ทั้งหมด	ประเทศ	คะแนน	จำนวน แหล่งข้อมูล	ค่าความ เชื่อมั่น	คะแนนเทียบ กับปี พ.ศ.2548	อันดับในเอเชีย เทียบกับปี พ.ศ.2548
1	5	สิงคโปร์	9.4	9	9.2-9.5	ไม่เปลี่ยนแปลง	ไม่เปลี่ยนแปลง
2	15	ฮ่องกง	8.3	9	7.7-8.8	ไม่เปลี่ยนแปลง	ไม่เปลี่ยนแปลง
3	21	ญี่ปุ่น	7.6	9	6.7-7.8	สูงขึ้น (7.3)	ไม่เปลี่ยนแปลง
4	26	มาเก๊า	6.6	3	5.4-7.1	ปีแรก	ปีแรก
5	32	ภูฏาน	6	3	4.1-7.3	ปีแรก	ปีแรก
6	34	ไต้หวัน	5.9	9	5.6-6.2	ไม่เปลี่ยนแปลง	ต่ำลง (32)
7	42	เกาหลีใต้	5.1	9	4.7-5.5	สูงขึ้น (5.0)	ต่ำลง (40)
8	44	มาเลเซีย	5.0	9	4.5-5.5	ต่ำลง (5.1)	ต่ำลง (39)
9	63	ไทย	3.6	9	3.2-3.9	ต่ำลง (3.8)	ต่ำลง (59)
10	70	จีน	3.3	9	3.0-3.6	สูงขึ้น (3.2)	สูงขึ้น (78)
		อินเดีย	3.3	10	3.1-3.6	สูงขึ้น (2.9)	สูงขึ้น (88)
12	84	ศรีลังกา	3.1	6	2.7-3.5	สูงขึ้น (3.2)	ต่ำลง (78)
13	111	ลาว	2.6	4	2.0-3.1	ต่ำลง (3.3)	ต่ำลง (77)
		ติมอร์	2.6	2.6	2.3-3.0	ปีแรก	ปีแรก
15	121	เนปาล	2.5	5	2.3-2.9	ไม่เปลี่ยนแปลง	ต่ำลง (117)
		ฟิลิปปินส์	2.5	9	2.3-2.8	ไม่เปลี่ยนแปลง	ต่ำลง (117)
17	130	อินโดนีเซีย	2.4	10	2.2-2.6	สูงขึ้น (2.2)	สูงขึ้น (137)
18	142	ปากีสถาน	2.2	6	2.0-2.4	สูงขึ้น (2.1)	สูงขึ้น (144)
19	151	กัมพูชา	2.1	6	1.9-2.4	ต่ำลง (2.3)	ต่ำลง (130)
20	156	บังกลาเทศ	2.0	6	1.7-2.2	สูงขึ้น (1.7)	สูงขึ้น (158)
21	160	พม่า	1.9	3	1.8-2.3	สูงขึ้น (1.8)	ต่ำลง (155)

ตารางที่ 2 ครรชนีชีวิตภาพลักษณ์การคอร์รัปชันของประเทศไทยตั้งแต่ปี พ.ศ.2538-2549

ปีพ.ศ.	คะแนน	จำนวนแหล่งข้อมูล	อันดับ	จำนวนประเทศ
2538	2.79	7	34	41
2539	3.33	10	37	54
2540	3.06	6	39	52
2541	3	11	61	85
2542	3.2	12	68	98
2543	3.2	11	60	90
2544	3.2	12	61	*91
2545	3.2	11	64	102
2546	3.3	13	70	133
2547	3.6	14	64	146
2548	3.8	13	59	159
2549	3.6	9	63	163

จากตารางที่ 1 และตารางที่ 2 ทำให้เห็นได้ว่า ครรชนีชีวิตภาพลักษณ์การคอร์รัปชันของประเทศไทยประจำปี 2549 ได้คะแนน 3.60 จากคะแนนเต็ม 10 อยู่ในอันดับที่ 63 ของจำนวน 163 ประเทศทั่วโลก และอยู่ในอันดับที่ 9 ของจำนวน 21 ประเทศในภูมิภาคเอเชีย ในขณะที่ครรชนีชีวิตภาพลักษณ์การคอร์รัปชันของประเทศไทยประจำปี 2548, ได้คะแนน 3.80 จากคะแนนเต็ม 10 อยู่ในอันดับที่ 59 อันแสดงให้เห็นว่าการคอร์รัปชันของประเทศไทยในปี 2549 เลวร้ายกว่าปี 2548 และเมื่อวิเคราะห์ให้ลึกลงไปตารางที่ 2 จะพบว่าตั้งแต่ปี 2542 ซึ่งเป็นปีที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ.2542 มีผลบังคับใช้จนถึงปี 2549 ประเทศไทยได้คะแนนครรชนีชีวิตภาพลักษณ์การคอร์รัปชันอยู่ระหว่าง 3.20-3.80 คะแนนจากคะแนนเต็ม 10 และถูกจัดอยู่ในประเทศอันดับที่ 61-70 ของจำนวน 90-163 ประเทศทั่วโลกที่มีการวัดความโปร่งใสของแต่ละประเทศ จึงเป็นข้อพิสูจน์ได้ว่า กระบวนการไต่สวนข้อเท็จจริง เพื่อดำเนินการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ.2542 ตั้งแต่ปี 2542 ถึง ปี 2549 ล้มเหลวโดยสิ้นเชิง นั่นเป็นข้อบ่งบอกว่าการทำงานของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ที่ผ่านมามาตั้งแต่ พ.ศ.2542 ถึง 2549 ไร้

ประสิทธิภาพ ไร้ประสิทธิผล ไม่บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ.2542 และรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2540 อันเป็นเหตุทำให้เรื่องที่ประชาชนร้องเรียน กล่าวหาว่า เจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่ หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม ค้างการพิจารณาคำเนินการตั้งแต่วันที่ 18 พฤศจิกายน 2542 ซึ่งเป็นวันที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ.2542 มีผลบังคับ จนถึงเดือนธันวาคม 2549 รวมจำนวน 11,590 เรื่อง⁹ จากการที่เรื่องที่ร้องเรียนค้างการไต่สวนข้อเท็จจริงเป็นจำนวนมากดังกล่าว ถือเป็นความล่าช้า ไร้ประสิทธิภาพ ไร้ประสิทธิผลและไม่ทันต่อสถานการณ์ ส่งผลให้เกิดความเสียหายต่อกระบวนการไต่สวนข้อเท็จจริง ดังนี้

1. พยานบุคคลที่จะให้ปากคำในคดี จะจดจำข้อเท็จจริงหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นลดน้อยลง เพราะเวลาได้ผ่านพ้นมานาน
2. การติดตามพยานมาให้ปากคำ ทำได้ยากลำบากขึ้น เพราะพยานอาจย้ายที่อยู่
3. ทำให้การสืบหาพยานเอกสารด้วยความยากลำบากเพราะผู้ครอบครองเอกสารอาจจะทำลายโดยไม่เจตนา เพราะคิดว่าไม่มีความจำเป็นที่จะต้องเก็บไว้ใช้อีกต่อไป หรือเอกสารอาจจะสูญหาย
4. ทำให้ผู้ถูกกล่าวหาใช้เวลาไต่ตรองในการต่อสู้คดีนานเกินควร จนบางครั้งคิดที่จะทำลายตัดตอนพยานบุคคลหรือพยานเอกสารที่สำคัญ หรือหลบหนีไปอยู่ต่างประเทศ ทำให้ยากต่อการติดตามตัว
5. ทำให้คดีขาดอายุความ
6. ทำให้ประชาชนเสื่อมศรัทธาในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ซึ่งจะนำไปสู่การไม่ให้ความร่วมมือในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตของประเทศชาติ

ฉะนั้น ความรวดเร็ว ฉับไว ถูกต้อง เป็นธรรมและทันต่อสถานการณ์ ถือเป็นประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการไต่สวนข้อเท็จจริงของคณะกรรมการ ป.ป.ช. เพราะหลักของการให้ความเป็นธรรมถือว่า “ความล่าช้า คือการปฏิเสธความยุติธรรม” ดังนั้น การที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. ทำการไต่สวนข้อเท็จจริงแล้วเสร็จได้รวดเร็วเพียงใด ย่อมทำให้ประชาชนมีความมั่นใจว่าการพิจารณาของคณะกรรมการ ป.ป.ช. จะก่อให้เกิดความเป็นธรรมในกระบวนการไต่สวนข้อเท็จจริงและการเอาจริงเอาจังกับการปราบปรามการทุจริตมากขึ้นเท่านั้น ผลที่ตามมา คือประชาชนจะให้

⁹สำนักนโยบายและแผนสำนักงาน ป.ป.ช. “สถิติผลการสำรวจและผลการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ด้านปราบปรามการทุจริต ประจำปี 2549”. (อัคราเนนา)

ความร่วมมือกับคณะกรรมการ ป.ป.ช. ในการดำเนินการป้องกันและปราบปรามการทุจริตมากยิ่งขึ้น เพราะประชาชนไม่ต้องเกรงกลัวข้าราชการที่ใช้อำนาจรั้งหลวงอีกต่อไป เนื่องจากคณะกรรมการ ป.ป.ช. สามารถดำเนินไต่สวนข้อเท็จจริงนำเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ทุจริตมาลงโทษทางวินัยและอาญาได้ รวดเร็ว ส่งผลให้เจ้าหน้าที่ของรัฐที่คิดจะทำการทุจริตลดน้อยถอยลง และภาพพจน์การคอร์รัปชัน ในมุมมองของนักลงทุนชาวต่างประเทศจะได้มองประเทศไทยดีขึ้นและชาวต่างประเทศจะมาลงทุน ในประเทศไทยเพิ่มมากขึ้น ดังนั้น ปัจจัยที่จะทำให้กระบวนการไต่สวนข้อเท็จจริงตาม พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ.2542 ดำเนินการไปอย่างมีประสิทธิภาพ จึงเป็นสิ่งสำคัญที่ควรแก่การศึกษา

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาปัจจัยต่างๆ ที่มีผลทำให้กระบวนการไต่สวนข้อเท็จจริงตามพระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ.2542 ล่าช้า
2. ศึกษาเพื่อนำผลการวิเคราะห์ไปเป็นแนวทางในการเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไข กระบวนการไต่สวนข้อเท็จจริงตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและ ปราบปรามการทุจริต พ.ศ.2542 ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

1.3 วิธีการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพทำการศึกษาจากเอกสาร (Documentary Research) เช่น บทความ ข้อมูลข่าวสาร หนังสือ ผลงานวิจัย ทางวิชาการเกี่ยวกับการป้องกันและ ปราบปรามการทุจริต มติคณะกรรมการ ป.ป.ช. กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ รวมทั้งข้อมูล ที่อยู่ในเว็บไซต์ต่างๆ และเอกสารที่เกี่ยวข้อง

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

1. ศึกษารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 เพราะเป็นรัฐธรรมนูญที่เป็นบ่อเกิดของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ.2542
2. ศึกษาพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ.2542
3. ศึกษาประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ 31 เรื่องการดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ลงวันที่ 30 กันยายน 2549

4. ศึกษาระเบียบคณะกรรมการ ป.ป.ช. ว่าด้วยการปฏิบัติหน้าที่ของคณะอนุกรรมการไต่สวน พ.ศ.2547
5. ศึกษาพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ.2542
6. ศึกษาพระราชบัญญัติว่าด้วยการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ.2542
7. ศึกษาประกาศและมติของคณะกรรมการ ป.ป.ช.
8. ศึกษาพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ พ.ศ.2518 แก้ไขฉบับที่ 2 พ.ศ.2530

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษาวิจัย

1. ทำให้ทราบถึงปัจจัยที่ทำให้เกิดผลกระทบต่อประสิทธิภาพของกระบวนการไต่สวนข้อเท็จจริงตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ.2542
2. ทำให้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากกระบวนการไต่สวนข้อเท็จจริงตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ.2542 ที่ไร้ประสิทธิภาพและไร้ประสิทธิผล
3. ทำให้ทราบถึงข้อเสนอแนะพร้อมทั้งแนวทางแก้ไขปัญหาและอุปสรรค ที่เกิดจากกระบวนการไต่สวนข้อเท็จจริง ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ.2542 ที่ไม่มีประสิทธิภาพและไม่มีประสิทธิผล

1.6 นิยามศัพท์

“เจ้าหน้าที่ของรัฐ” หมายความว่า

ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ข้าราชการหรือพนักงานส่วนท้องถิ่น ซึ่งมีตำแหน่ง หรือเงินเดือนประจำ พนักงานหรือบุคคลผู้ปฏิบัติงานในรัฐวิสาหกิจหรือหน่วยงานของรัฐ ผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่นซึ่งมิใช่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เจ้าพนักงานตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องถิ่น และให้หมายความรวมถึงกรรมการ อนุกรรมการ ลูกจ้างของส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือ

หน่วยงานของรัฐ และบุคคลหรือคณะบุคคลซึ่งใช้อำนาจหรือได้รับมอบให้ใช้อำนาจทางการปกครองของรัฐในการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งตามกฎหมาย ไม่ว่าจะเป็นการจัดตั้งขึ้นในระบบราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือกิจการอื่นของรัฐ

“ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง” หมายความว่า

- (1) นายกรัฐมนตรี
- (2) รัฐมนตรี
- (3) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
- (4) สมาชิกวุฒิสภา
- (5) ข้าราชการการเมืองอื่นนอกจาก (1) และ (2) ตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการการเมือง
- (6) ข้าราชการรัฐสภาฝ่ายการเมืองตามกฎหมาย ว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายรัฐสภา
- (7) ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร รองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร และสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร
- (8) ผู้บริหารและสมาชิกสภาเทศบาลนคร
- (9) ผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีรายได้ หรืองบประมาณไม่ต่ำกว่าเกณฑ์ที่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติกำหนด โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

“ผู้ดำรงตำแหน่งระดับสูง” หมายความว่า

ผู้ดำรงตำแหน่งหัวหน้าส่วนราชการระดับกรม ทบวง หรือกระทรวง สำหรับข้าราชการพลเรือน ผู้ดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการเหล่าทัพ หรือผู้บัญชาการทหารสูงสุด สำหรับข้าราชการทหาร ผู้ดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ ผู้ดำรงตำแหน่งปลัดกรุงเทพมหานคร กรรมการและผู้บริหารสูงสุดของรัฐวิสาหกิจ หัวหน้าหน่วยงานอิสระตามรัฐธรรมนูญที่มีฐานะเป็นนิติบุคคล หรือผู้ดำรงตำแหน่งตามที่กฎหมายอื่นบัญญัติ

“ทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติ” หมายความว่า

การที่ทรัพย์สินหรือหนี้สินในบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินที่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้ยื่นเมื่อพ้นจากตำแหน่งมีการเปลี่ยนแปลงไปจากบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินที่ได้ยื่นเมื่อเข้ารับตำแหน่งในลักษณะที่ทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติหรือหนี้สินลดลงผิดปกติ

“ร่ำรวยผิดปกติ” หมายความว่า

การมีทรัพย์สินมากผิดปกติหรือมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นมากผิดปกติหรือการมีหนี้สินลดลงมากผิดปกติ หรือได้ทรัพย์สินมา โดยไม่สมควรสืบเนื่องมาจากการปฏิบัติตามหน้าที่ หรือใช้อำนาจในตำแหน่งหน้าที่

“การไต่สวนข้อเท็จจริง” หมายความว่า

การแสวงหาและรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงและมูลความผิดหรือเพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงและพิสูจน์ความร่ำรวยผิดปกติ

“ผู้เสียหาย” หมายความว่า

ผู้เสียหายจากการกระทำอันเป็นเหตุให้เจ้าหน้าที่ของรัฐร่ำรวยผิดปกติ การกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการตามประมวลกฎหมายอาญาหรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือทุจริตต่อหน้าที่ตามกฎหมายอื่น

“ผู้ถูกกล่าวหา” หมายความว่า

ผู้ซึ่งถูกกล่าวหาหรือมีพฤติการณ์ปรากฏแก่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติว่า ได้กระทำการอันเป็นมูลที่จะนำไปสู่การถอดถอนจากตำแหน่ง การดำเนินคดีอาญา การให้ขอทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน หรือการดำเนินการทางวินัยตามที่บัญญัติในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ และให้หมายความรวมถึงตัวการ ผู้ใช้ หรือผู้สนับสนุนในการกระทำความผิดด้วย

“คณะกรรมการ ป.ป.ช.” หมายความว่า

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

“คณะกรรมการ ป.ป.ป.” หมายความว่า

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ
ในวงราชการ